

‘Wij baseren ons beleid op de menselijke maat’

Dementievriendelijke gemeente Nederweert

Op 16 maart a.s. gaan we naar de stembus voor de gemeenteraadsverkiezingen. Gemeenten bepalen net als de Rijksoverheid op basis van prioriteitsstelling waar het belastinggeld naartoe gaat. Sinds de decentralisaties in het sociaal domein hebben zij steeds meer verantwoordelijkheid gekregen voor onder andere goede zorg- en welzijnsvoorzieningen voor hun burgers, waaronder mensen met dementie. *Denkbeeld*-redacteur *Peter Bakens* ging naar Nederweert, misschien wel één van de meest dementievriendelijke gemeenten in Nederland.

In tegenstelling tot de algemene beeldvorming woont het overgrote deel van de mensen met dementie ‘gewoon’ thuis. Of het lukt om langer of korter thuis te blijven wonen hangt af van een aantal factoren. Eén daarvan is de mate van ‘dementievriendelijkheid’ van de woon- en leefomgeving. De landelijke campagne *Samen dementievriendelijk* (zie kader op pag. 28), die in 2016 van start ging, werkt aan het vergroten van

deze dementievriendelijkheid. De dementievriendelijke gemeente maakt deel uit van deze campagne. Met het oog op de komende verkiezingen stuurt Alzheimer Nederland, samen met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) initiatiefnemer van *Samen dementievriendelijk*, weer een focusbrief. Hierin adviseren ze gemeenten om vooral te investeren in passende woonvormen, voldoende dagactiviteiten en het actief dementievriendelijk maken van de gemeente.

ALS BESTE UIT DE BUS

Het Midden-Limburgse Nederweert is één van de gemeenten in Nederland die het erg goed doet op het gebied van dementievriendelijkheid. Nederweert telt op 17.000 inwoners zo’n 360 mensen met dementie en dat zal oplopen naar 730 in 2050. In 2012, jaren vóór de start van *Samen dementievriendelijk*, inventariseerden de vijf regionale dementieketens in de Provincie Limburg in welke mate gemeenten zorg en voorzieningen hadden voor mensen met dementie en hun mantelzorgers. Nederweert kwam als beste uit de bus. Zeven jaar later, in

november 2019, stelde de gemeenteraad van Nederweert een nieuw beleidsplan voor het sociaal domein vast. Daarin werd onder andere besloten om een nieuw *Uitvoeringsprogramma dementievriendelijke gemeente Nederweert* in te stellen dat nog tot 2023 doorloopt. Alle credits gaan naar de professionals, verenigingen en plaatsgenoten die hieraan meewerkten. Nederweert laat zich inspireren door het bestaande drie-stappenplan:

1. zorg ervoor dat je participeert in een dementienetwerk;
 2. vergroot de kennis van dementie;
 3. maak begeleiding op maat mogelijk.
- Nederweert voegt daar aan toe te willen werken aan preventie, onder andere door een gezonde leefstijl voor haar inwoners te stimuleren en faciliteren. Mooie voornemens. Maar hoe gaat het in de praktijk? Begin december sprak ik hierover met verantwoordelijk wethouder *Carla Dieteren* en leefbaarheidsregisseur *Harold van der Haar*.

MENSELIJKE MAAT

Een bekend probleem is de niet altijd perfecte ‘aansluiting’ van de hulpverle-

Mantelzorgbrunch bij de Dorpsherberg in Ospel

ning voor de cliënt en zijn of haar omgeving. Zo stopt de begeleiding van de casemanager dementie bijvoorbeeld bij opname van de cliënt. Sommige gemeenten vinden hier creatieve oplossingen voor. Hoe gaat dat bij jullie?

Dieteren: 'Nederweert gaat uit van maatwerkoplossingen, liefst door de mensen zelf bedacht. Bij ons kan de casemanager dementie na een verpleeghuisopname nog zes weken zijn diensten verlenen aan de cliënt. Die afspraak is mede te danken aan het feit dat medewerkers van organisaties in en van onze gemeente nauwe contacten met elkaar onderhouden. Dit wordt goed gecoördineerd door de regionale ketenregisseur hulp bij dementie. Daar zijn we trots op als gemeente. Het is de menselijke maat waarop Nederweert haar beleid baseert.'

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Zorgverzekeringswet (Zvw) kennen ook zo'n schot. De wijkverpleegkundige indiceert voor wijkverpleging, soms los van de casemanager. Het keukentafelgesprek wordt weer door de gemeenteambtenaar georganiseerd. Ook van deze werkwijze wordt door sommige gemeenten afgeweken. Hoe doen jullie dat?

Dieteren: 'In een kleinere gemeente als Nederweert houden we de lijnen kort. We vinden het belangrijk om zorg in de nabijheid van inwoners te organiseren

en doen dat in goede afstemming met alle aanbieders. Regelmatig worden gezamenlijke keukentafelgesprekken georganiseerd. Professionals zoeken elkaar op en maken afspraken met elkaar. Dat leidt tot zorg voor mensen met dementie die naadloos op elkaar aansluit.' Van der Haar geeft hier een voorbeeld van: 'Vorige week belde een wijkverpleegkundige mij met de mededeling dat het nogal een rommeltje was in het huis van één van haar cliënten. Ik kon schakelen met de coördinator van ons werkervaringsproject *Kansrijk in de wijk*. Die jongens en meiden zorgden ervoor dat het afval werd afgevoerd naar de milieustraat.'

Jullie leiden vrijwilligers op om mensen met dementie en hun omgeving te ondersteunen. Hoe werkt dit in de praktijk?

Dieteren: 'Stichting Punt Welzijn verzorgt trainingen voor vrijwilligers en mantelzorgers. Onder andere vrijwilligers van Museum Eynderhoof volgden deze trainingen. De vrijwilligers van onze open inlopen volgden allemaal een training in waardevolle gespreksvoering. Daarnaast is het gedachtegoed van *Machteld Huber* over positieve gezondheid onze inspiratiebron en leidraad. Dit betekent dat wij in alle trainingen en gesprekken uitgaan van de eigen veerkracht van mensen en het zelf betekenis geven aan je leven. Dus niet alles overnemen, maar mensen in hun waarde laten

en de eigen kracht ondersteunen. Dat past sterk in onze visie van burgerkracht: de gemeenschap zorgt in principe voor zichzelf. De gemeente is daar dienstbaar aan.'

VERBINDING

Kenmerkend voor de professionalisering van de dementiezorg is het denken in ketens. Kun je een voorbeeld geven van wat het Ketenoverleg zorg Nederweert praktisch gezien voor meerwaarde heeft (gehad) voor mensen met dementie?

Van der Haar: 'We zijn net gestart met een hartverwarmende kaartenactie voor onder meer eenzame inwoners: maak een mooie kaart voor een ander, doe die in de brievenbus van de gemeente en wij zorgen ervoor dat ze door vrijwilligers worden bezorgd bij mensen die wat extra aandacht verdienen. Dat geeft verbinding. Dankzij ons ketenoverleg wordt dit idee overgenomen door begeleiders van dagbestedingsvoorzieningen, zoals zorgboerderijen, die met hun deelnemers ook kaarten gaan knutselen.' Dieteren vult aan: 'Aan het ketenoverleg nemen overwegend professionals deel. Zij delen ervaringen en kennis met elkaar en ondersteunen vrijwilligersinitiatieven, zoals de belcirkel.' Van der Haar: 'Dankzij de belcirkel werd een mevrouw met dementie, die voor haar voordeur was gevallen en dringend hulp nodig had, op tijd opgemerkt.' Dieteren: 'Ons initiatief luisterende oren is ook zo'n mooi voorbeeld van wat denken in ketens oplevert: vrijwilligers houden in coronatijd contact met hun leden door regelmatig te bellen en te vragen hoe het gaat. Op deze manier signaleren zij wie extra aandacht nodig heeft. Wij kunnen dan tijdig (professionele) hulp organiseren.' Van der Haar: 'Deze initiatieven worden ook gedeeld in onze nieuwsbrief – een goed medium om de samenwerking te stimuleren.'

SAMEN DEMENTIEVRIENDELIJK: HOE ZIT HET OOK ALWEER?

Acht jaar lang was het Deltaplan Dementie hét nationale programma op het gebied van preventie, behandeling en zorg voor mensen met dementie. Eén van de drie pijlers was de dementievriendelijke samenleving, waarvoor in 2016 het project *Samen dementievriendelijk* werd gestart. Het project is onder andere bekend van de vele reclamespots om het algemene publiek bekender te maken met de signalen van dementie. Mensen kunnen zich registreren als 'dementievriend' en gratis online trainingen volgen om dementie beter te herkennen en goed om te gaan met mensen met dementie. Op dit moment staat de teller afgerond op 482.000 dementievrienden. Het inmiddels afgeronde Deltaplan Dementie wordt opgevolgd door de *Nationale Dementiestrategie*, dat nog tot 2030 loopt. *Samen dementievriendelijk* zet onder dit nieuwe programma haar activiteiten voort.

Is er ook een werkgroep mantelzorg-beleid Nederweert?

Dieteren: 'Ondersteuning van de mantelzorger uit zich onder andere in onze trainingen voor hen. Ook is er een respijtzorgwijzer en een dementiezorgwijzer, om mensen te wijzen op wat er allemaal beschikbaar is.'

MEER BEWUSTZIJN

Als ik het goed gelezen heb misten jullie in het verleden partners uit het onderwijs, het verenigingsleven en het bedrijfsleven. Werpen de activiteiten sinds januari 2020 hun vruchten af op deze gebieden?

Dieteren: 'We zien steeds meer bewustzijn ontstaan. Zo neemt de lokale ondernemingsvereniging bijvoorbeeld deel aan onze lokale coalitie eenzaamheid. Van daaruit ontstaat ook de vraag naar trainingen. Verkoopsters van een damesmodezaak volgden bijvoorbeeld een training en de Rabobank ontving al het certificaat dementievriendelijk. Ik ben ervan overtuigd dat er snel meer zullen volgen. Je merkt dus dat het zaaigoed aan het ontkiemen is.' Van der Haar meent dat het gedachtegoed zich aan het ontwikkelen is. 'Ik ken een ondernemer die een broodjeszaak had en geïnspireerd raakte om na haar pensionering door te gaan met een open inlooppunt voor onze kwetsbare burgers.'

Jullie zijn actief met mantelzorgwoningen. Wat verstaan jullie daaronder? En aansluitend hierop: zijn er al concrete resultaten vanuit de Structuurvisie Wonen Midden Limburg?

Dieteren: 'We kijken in die structuurvisie vooruit naar de woonbehoefte voor de komende vier jaar. Een onderdeel daarvan is wonen met zorg. We bekijken bijvoorbeeld hoe je zodanig kunt bouwen dat je gemeenschapszin stimuleert. Mantelzorgwoningen horen daar ook bij. Wij denken mee met inwoners die een mantelzorgwoning in hun eigen tuin willen plaatsen, op een moment dat die mantelzorg nog niet aan de orde is. Echt preventief werken dus.'

Een ander punt uit het Uitvoeringsprogramma dementievriendelijke gemeente Nederweert is het verder uitbouwen van laagdrempelige voorzieningen. Hoe gaat het daarmee?

Dieteren: 'Hier gaat het over onze open inlopen, de zorgboerderijen en de eetpunten. Vrijwilligers van *Langer Toës* verzamelen en brengen tweedehands hulpmiddelen bij mensen thuis, zodat ze langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Zij signaleren bovendien vragen en melden deze bij de gemeente zodat we snel hulp kunnen bieden. Maar ook de bibliotheek zet zich in voor thema's in het sociaal domein, zoals dementie.

En twee zorgboerderijen richten zich vooral op de oudere doelgroep, waaronder mensen met dementie.' Van der Haar noemt de prikkelarme kermis, een initiatief vanuit kermisexploitanten. 'In speciale tijdsblokken worden de muziek en de lichteffecten gedimd om mensen die daar wat meer moeite mee hebben van de kermis te laten genieten. Een 90-jarige inwoner kon hierdoor weer in het reuzenrad. Dat bracht oude herinneringen tot leven.'

AANDACHT VOOR ELKAAR

In september 2021 kreeg Nederweert het vignet 'dementievriendelijk' uitgeleend. Is dit de kroon op jullie werk?

Dieteren: 'Ik zie het meer als een aanmoediging. Wij zijn nog niet klaar, maar we zijn op de goede weg! Medewerkers van de gemeente, inclusief de leden van het college van B&W, volgden de *GOED-training* (Geruststellen, Oogcontact, Even meedenken en Dankjewel) van *Samen dementievriendelijk*. Deze bewustwordingsoefening komt niet alleen ten goede aan dementievriendelijkheid, maar gaat verder: het maakt je extra bewust van het belang van aandacht voor elkaar hebben in een gemeenschap.' Van der Haar vult aan: 'Binnenkort is het weer kerstmis. Buurtbewoners kunnen meedoen aan onze 'buurtboom'-actie, waarbij ze een sociale activiteit organiseren rondom zo'n boom. Wij streven met dit soort initiatieven naar een gemeenschap die bestaat uit inwoners die omkijken naar elkaar. Volgend najaar gaan we op deze toer verder met de 'gezelligste straat'-actie. Allemaal pogingen om de gemeenschapszin en het aandacht hebben voor elkaar te ondersteunen. Uiteindelijk komt dit ook ten goede aan mensen met dementie.' ♦

TEKST PETER BAKENS

BEELD GEMEENTE NEDERWEERT

Peter Bakens is redacteur van *Denkbeeld* en is werkzaam als docent hbo-v aan De Haagse Hogeschool